SAVONLINNAN KAUPUNKI
Keskushallinto / hallintopalvelut

Olavinkatu 27, 57130 SAVONLINNA

LAUSUNTO

22.11.2022

Eduskunnan talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Asia: **KAA 1/2022 vp Kaivostoiminnalle RAJAT**

Viite: Eduskunnan talousvaliokunta keskiviikko 23.11.2022 klo 11.00 / KAA 1/2022 vp / Lausuntopyyntö

Savonlinnan kaupungin lausunto

Suomen nykyinen kaivoslaki on johtanut nyt lausunnolla olevaan kansalaisaloitteeseen. Koska nykyinen kaivoslaki ei luo mahdollisuuksia paikalliseen vaikuttamiseen ja hallituksen esitystä kaivoslain muutokseksi (HE 126/2022 vp) on pidettävä monelta osin heikkona kompromissina, jonka läpimeno eduskunnassa jää vielä nähtäväksi, Savonlinnan kaupunki pitää perusteltua yhtyä kansalaisaloitteen lakiehdotukseen 31.5.2021 ”Kaivostoiminnalle RAJAT”.

Lakiehdotuksessa esitetään malminetsinnältä ja kaivostoiminnalta kokonaan kiellettyjen alueiden perustamista muuttamalla Suomen lainsäädäntöä niin, ettei kaivostoiminta pääse tuhoamaan ainutlaatuisia vesistöjä tai muita arvokkaita luonto- ja kulttuurialueita. Muutos tehdään määrittelemällä alueet, joilla kaivostoiminta ja malminetsintä on kokonaan kiellettyä. Lakialoitteen tarkoituksena on turvata pysyvästi ja ylisukupolvisesti alueilla olevat erityisarvot.

Savonlinnan kaupunki on antanut lausunnon eduskunnan talousvaliokunnalle 17.10.2022 hallituksen em. esityksestä eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta. Lausunnossa tuotiin esille myös samoja asioita kuin nyt kansalaisaloitteessa seuraavasti:

… varausalue ei saisi sijaita kaivoslain 7 § ja 9 §:ssä tarkoitetuilla alueilla. Lakiesitykseen on lisätty myös viittaus luonnonsuojelulain pykäliin siten, että varausalueesta on rajattava pois kansallis- ja luonnonpuistot. Savonlinnan kaupungin mielestä luonnonsuojelulakia on muutettava siten, että malminetsintä on kiellettyä kaikilla luonnonsuojelualueilla - ja myös niiden läheisyydessä, mikäli malminetsinnästä saattaisi aiheutua haittaa suojelualueen puolella.

Nykyisen kaivoslain 44 §:ssä (Varausilmoitus) todetaan, että varausalueesta on rajattava 7 §:n 2 momentissa sekä 9 §:n 4 momentissa tarkoitetut alueet. Varausalueesta on rajattava luonnonsuojelulain 11 §:ssä tarkoitetut kansallispuistot ja 12 §:ssä tarkoitetut luonnonpuistot. Maininta kansallispuistojen ja luonnonpuistojen ulosrajaamisesta tulisi lisätä myös kaivoslain 7 ja 9 §:iin

(malminetsintätyö ja malminetsinnän luvanvaraisuus), joissa määritellään se, missä malminetsintätyötä ei saa tehdä. Tämä olisi yhdenmukaista, sillä näissä pykälissä luetellaan muidenkin erityislakien kohteita esim. hautausmaat (kirkkolaki), puolustusvoimien alueet ja yleiset tiet (tielaki).

Savonlinnan alueelle sijoittuu kansalaisaloitteen lakiehdotukseen kirjatuista 11 aluetyypistä kahdeksan, joissa kaivostoiminta ja malminetsintä esitetään kokonaan kielletyksi, sekä niiden välittömässä vaikutuspiirissä. Tällaisia ovat mm. kansallispuistot, erilaiset luonnonsuojelualueet, Suomen Natura 2000-suojeluverkoston kohteet, Unescon maailman perintökohteet, suojellut luontotyyppien ja -lajien kohteet, hyvän ja erinomaisen ekologisen tilan vesistöt sekä luokkien 1, 2 ja E pohjavesialueet.

Nämä ovat Savonlinnalle keskeisten elinkeinojen, varsinkin matkailun, sekä vedenhankinnan huomioon ottaen äärimmäisen tärkeitä säilyttää kaivos- ja malminetsintätoiminnan ulkopuolella. Lisäksi Savonlinnan kaupunki toistaa huolensa myös tässä yhteydessä kaupungin puhtaan vedenhankinnasta, mikäli yläpuoliselle Saimaan osalle sijoittuisi kaivoshankkeita, koska kaupungin vedenhankinta perustuu jatkossakin valtaosin Saimaan pintaveden käyttöön uusien pohjavedenottamojen käyttöönoton jälkeenkin. Ilmaston muutoksen edetessä puhtaasta juomavedestä tulee globaalisesti malmeja arvokkaampi luonnonvara, jonka vuoksi juomaveden vaarantaminen kaivoshankkeilla on lyhytnäköistä toimintaa.

Savonlinna kaupunki ehdottaa lisättäväksi kansalaisaloitteen lakiehdotuksessa mainittuihin alueisiin myös kansalliset kaupunkipuistot sekä valtakunnallisesti merkittävät retkeily- ja virkistysalueet, jotka ovat matkailun ja paikallisten asukkaiden elinvoiman kannalta tärkeitä kohteita.

Savonlinnan kaupunki yhtyy myös kansalaisaloitteeseen kirjattuun esitykseen määrittää kohteittain myös sopivat suojaetäisyydet riittävällä tarkkuudella ympäristönormien mukaan siten, että suojellaan aidosti ainutlaatuisten vesistöjen ekologista tilaa, pohjavesiä, arvokkaita ekosysteemejä sekä muita arvokkaita luonto- ja kulttuuriarvoja.

Kansalaisaloitteen perusteluissa on aivan oikein nostettu esille mm. se, että kaivosmineraalien käytössä tulee nykyistä paremmin ottaa huomioon luonnonvarojen kestävän käytön periaate sekä tulevien sukupolvien yhtäläiset tarpeet uusiutumattomien mineraalien saatavuuteen ja puhtaaseen luontoon. Suomen nykyinen kaivoslainsäädäntö ohjaa kaivosmineraalien ylikulutukseen ja samalla hidastaa kiertotaloustavoitteiden saavuttamista.

Perusteluissa on todettu myös, että Suomella on velvollisuus turvata arvokkaat ja monimuotoiset ekosysteemit sekä uhanalaisten lajien esiintymisalueet maalla ja vesistöissä. Luontokadon pysäyttämiseksi tämä velvoite perustuu EU:n biodiversiteettistrategiaan, joka ulottuu vuoteen 2030. Suomi on kesä-

kuussa 2022 ilmaissut komissiolle tukevansa biodiversiteettistrategian mukaisia tavoitteita saattaa kansallisesti oikeudellisen suojelun piiriin vähintään 30 % maa- ja vesialueiden pinta-alasta ja tiukan suojelun alueeksi 10 % maa- ja vesialueiden pinta-alasta. Savonlinnan kaupunki jakaa myös tuon perustelun ottamatta kuitenkaan kantaa kuin paljon kansallisesti oikeudellisen ja kuinka paljon tiukan suojelun piiriin maa- ja vesialueiden pinta-alasta tulisi ottaa.

Perustelujen mukaan Suomessa on 31 kaivannaisaluetta, joihin liittyy riskejä. Osa niistä aiheuttaa jo nyt vakavaa haittaa ympäristölle, osa voi tulevaisuudessa uhata ihmisen terveyttä ja pilata pysyvästi luontoa. Vanhoista, toiminnan lopettaneista malmikaivoksista on aiheutunut paljon ympäristöhaittoja, joiden korjaamisesta kaivosyhtiö ei ole asianmukaisesti vastannut. Juuri näin on tapahtunut myös Savonlinnassa. Haitat jäävät pysyvästi kaivospaikkakunnalle osin yhteiskunnan varoilla hoidettaviksi. Tästä ikävänä esimerkkinä on alueellamme toiminut valtioenemmistöisen kaivosyhtiö Outokumpu Finnmines Oy:n vuonna 1994 lakkautetun Laukunkankaan nikkelikaivoksen rikastushiekkajätealtaan edelleen jatkuvan vuodon aiheuttama ympäristötuho kaivoksen alapuolisissa vesistöissä Savonlinnassa.

Lopuksi todettakoon, että Savonlinnan kaupunki on toimittanut 10.11.2021 kannanoton valtioneuvostolle ja kansanedustajille kaivoslain uudistamisesta. Kannanoton on allekirjoittanut 16 Saimaan alueen kunnanjohtajaa. Kannanotossa on tuotu esille, kuinka Saimaan alueen kunnissa on huolestuneina seurattu, kuinka monikansalliset malminetsintäyhtiöt ovat varsinkin viime vuosina hyödyntäneet voimassa olevan kaivoslain heikkouksia ja lupien saannin helppoutta tekemällä laajoja malminetsintävarauksia, hakeneet ja saaneet Tukesilta malminetsintälupia myös tänne, maamme arvokkaimpiin vesistöihin kuuluvalle Saimaan valuma-alueelle ilman, että kunnissa oltaisiin voitu vaikuttaa lupien myöntämiseen.

Savonlinnan kaupunki pitää ehdottomana vähimmäisvaatimuksena kaivoslakia uudistettaessa, että kaivostoiminnan sijoittamisen edellytyksenä alueelle tulee olla oikeusvaikutteisen asema- tai yleiskaava, jossa kaivosalueen ja kaivoksen apualueen suhde muuhun alueiden käyttöön on sovitettu yhteen asutuksen ja muiden maankäyttötarpeiden kanssa. Tämä mahdollistaisi kuntien tahtotilan huomioon ottamisen nykyistä paremmin oman alueensa suunnittelussa ja lisäisi kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia.

Markus Hämäläinen
hallintojohtaja-kaupunginlakimies
puh. 050 470 9394
markus.hamalainen@savonlinna.fi

Matti Rautiainen
ympäristöpäällikkö
puh. 044 417 4685
matti.rautiainen@savonlinna.fi